

Євген Анатолійович Гетьман

Національна академія правових наук України

Харків, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-1801-7252>

Роман Володимирович Шаповал

Кафедра адміністративного права та адміністративної діяльності

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Харків, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-5716-9291>

Ольга Іванівна Деменко

Кафедра педагогіки, іноземної філології та перекладу

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

Харків, Україна

<https://orcid.org/0000-0003-0244-9218>

Лілія В'ячеславівна Пилюга

Кафедра адміністративного права та адміністративної діяльності

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

Харків, Україна

<https://orcid.org/0000-0002-4267-2062>

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЮДЖЕТНИХ ВИДАТКІВ НА ПУБЛІЧНІ ЗАКУПІВЛІ ДЕРЖАВНОГО АГЕНТСТВА З УПРАВЛІННЯ РЕЗЕРВАМИ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

Анотація. У статті здійснено комплексне адміністративно-правове дослідження питання правового забезпечення бюджетних видатків на публічні закупівлі Державного агентства з управління резервами України в умовах сучасних трансформацій публічного управління, воєнного стану та реформування системи державного фінансового контролю. Досліджено теоретико-правові засади бюджетних видатків у сфері публічних закупівель, розкрито зміст та адміністративно-правову природу категорії «бюджетні видатки», а також здійснено наукове співвідношення понять «фінансування бюджету», «бюджетні асигнування» та «видатки бюджету». Проаналізовано функції бюджетних видатків у системі публічного управління та визначено особливості їх реалізації у сфері забезпечення державного резерву. Проаналізовано адміністративно-правові засади діяльності Державного агентства з управління резервами України, визначено його місце у системі центральних органів виконавчої влади, охарактеризовано компетенцію у сфері формування та управління державним резервом, а також систему повноважень щодо здійснення публічних закупівель. Значну увагу приділено аналізу нормативно-правового

забезпечення бюджетних видатків на здійснення публічних закупівель. Розкрито конституційні засади функціонування бюджетної системи України, проаналізовано положення бюджетного та закупівельного законодавства, а також адміністративно-правові механізми державного фінансового контролю у сфері використання бюджетних коштів. Окремий науковий акцент зроблено на особливостях правового регулювання закупівель в умовах воєнного стану. Досліджено та виокремлено основні сучасні проблеми правового забезпечення бюджетних видатків на публічні закупівлі. За результатами проведеного дослідження сформульовано перспективні напрями вдосконалення правового забезпечення бюджетних видатків на публічні закупівлі Державного агентства з управління резервами України. Значну увагу приділено аналізу міжнародного й європейського досвіду у сфері публічних закупівель і бюджетного контролю, а також перспективам адаптації українського законодавства до стандартів Європейського Союзу.

Ключові слова: бюджетні видатки; публічні закупівлі; державний резерв; адміністративно-правове забезпечення; публічне адміністрування; бюджетні кошти; воєнний стан; цифровізація; бюджетне планування.

Yevhen A. Hetman

National Academy of Legal Sciences of Ukraine,
Kharkiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-1801-7252>

Roman V. Shapoval

Department of administrative law and administrative activity
Yaroslav Mudryi National Law University
Kharkiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-5716-9291>

Olga I. Demenko

Department of Pedagogy, Foreign Philology and Translation
Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics
Kharkiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-0244-9218>

Liliia V. Pyliuha

Department of Administrative Law and Administrative Activities
Yaroslav Mudryi National Law University
Kharkiv, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0002-4267-2062>

LEGAL SUPPORT FOR BUDGET EXPENDITURES FOR PUBLIC PROCUREMENT OF THE STATE AGENCY FOR RESERVES MANAGEMENT OF UKRAINE: CURRENT STATUS, PROBLEMS AND PROSPECTS FOR IMPROVEMENT

Abstract. *The article carries out a comprehensive administrative and legal study of the issue of legal support for budget expenditures for public procurement of the State Agency for Reserve*

Management of Ukraine in the context of modern transformations of public administration, martial law and reform of the state financial control system. The theoretical and legal foundations of budget expenditures in the field of public procurement are studied, the content and administrative and legal nature of the category «budget expenditures» are revealed, and the scientific correlation of the concepts of «budget financing», «budget appropriations» and «budget expenditures» is carried out. The functions of budget expenditures in the public administration system are analyzed and the features of their implementation in the field of ensuring the state reserve are determined. The administrative and legal foundations of the activities of the State Agency for Reserve Management of Ukraine are analyzed, its place in the system of central executive bodies is determined, the competence in the field of formation and management of the state reserve, as well as the system of powers for carrying out public procurement are characterized. Considerable attention is paid to the analysis of the regulatory and legal support of budget expenditures for public procurement. The constitutional principles of the functioning of the budget system of Ukraine are revealed, the provisions of budget and procurement legislation are analyzed, as well as administrative and legal mechanisms of state financial control in the field of the use of budget funds. A separate scientific emphasis is placed on the features of the legal regulation of procurement under martial law. The main modern problems of legal support of budget expenditures for public procurement are investigated and identified. Based on the results of the study, promising directions for improving the legal support of budget expenditures for public procurement of the State Agency for Reserve Management of Ukraine are formulated. Considerable attention is paid to the analysis of international and European experience in the field of public procurement and budget control, as well as the prospects for adapting Ukrainian legislation to European Union standards.

Keywords: budget expenditures; public procurement; state reserve; administrative and legal support; public administration; budget funds; martial law; digitalization; budget planning.

ВСТУП

Сучасний розвиток системи публічного управління в Україні супроводжується посиленням вимог до ефективності використання бюджетних коштів, прозорості публічних фінансів і вдосконалення адміністративно-правових механізмів здійснення публічних закупівель. Особливої актуальності зазначені питання набувають у сфері діяльності Державного агентства з управління резервами України, функціонування якого безпосередньо пов'язане із забезпеченням економічної стабільності держави, формуванням стратегічних запасів і реалізацією безпекової політики держави. В умовах воєнного стану, трансформації системи державного управління та необхідності оперативного реагування на кризові виклики правове забезпечення бюджетних видатків на публічні закупівлі набуває особливого значення як один із ключових інструментів забезпечення ефективного функціонування системи державного резерву.

Проблематика адміністративно-правового регулювання бюджетних видатків і публічних закупівель останніми роками стала предметом активних наукових досліджень як в Україні, так і на міжнародному рівні. Важливі аспекти ефективності державного регулювання та фінансового контролю у сфері закупівель аналізуються в роботах Я. В. Петруненко, де особлива увага приділяється європей-

ському досвіду використання публічних закупівель як інструменту забезпечення ефективного використання державних коштів [16]. Дослідження адміністративно-правових механізмів регулювання закупівельної діяльності здійснюються також М. В. Купцовим, який розглядає компаративні аспекти функціонування системи публічних закупівель в Україні та державах Європейського Союзу [17].

Питання адміністративно-правового забезпечення прозорості та цифровізації закупівельних процедур висвітлюються у працях Р. В. Вітюка, А. С. Лупая й В. І. Скрипця, які аналізують сучасні механізми функціонування електронної системи закупівель і правові гарантії добросовісної конкуренції [7]. Окремі аспекти контролю за використанням бюджетних коштів і забезпечення законності закупівельних процедур в умовах воєнного стану досліджуються у роботах В. В. Русіна [10], а питання державного регулювання ефективності публічних закупівель – у наукових працях К. К. Халецької [3].

Попри значну кількість наукових досліджень у сфері публічних закупівель і бюджетного контролю, комплексний адміністративно-правовий аналіз проблематики правового забезпечення бюджетних видатків на публічні закупівлі саме у діяльності Державного агентства з управління резервами України фактично відсутній. Недостатньо дослідженими залишаються питання співвідношення бюджетного та закупівельного законодавства у сфері державного резерву, особливості адміністративно-правового механізму використання бюджетних коштів агентством, проблеми здійснення закупівель в умовах воєнного стану, а також перспективи адаптації національного законодавства до європейських стандартів у сфері публічного адміністрування та державного фінансового контролю. Це обумовлює необхідність проведення комплексного наукового дослідження зазначеної проблематики з позицій адміністративного права.

Актуальність теми статті визначається необхідністю вдосконалення адміністративно-правових механізмів забезпечення законності, прозорості й ефективності бюджетних видатків на публічні закупівлі у сфері державного резерву, особливо в умовах сучасних безпекових викликів і реформування системи публічного управління України. Важливість дослідження посилюється також процесами цифровізації публічного адміністрування, необхідністю гармонізації національного законодавства із правом Європейського Союзу та потребою формування ефективної системи державного фінансового контролю за використанням бюджетних коштів.

Метою статті є комплексне дослідження адміністративно-правових засад правового забезпечення бюджетних видатків на публічні закупівлі Державного агентства з управління резервами України, визначення сучасного стану нормативно-правового регулювання у зазначеній сфері, виявлення основних проблем правозастосування й обґрунтування перспектив удосконалення законодавства й адміністративно-правових механізмів публічного адміністрування.

Для досягнення поставленої мети визначено такі завдання дослідження: розкрити поняття й адміністративно-правову природу бюджетних видатків у сфері публічних закупівель; проаналізувати правові засади діяльності Державного агентства з управління резервами України; дослідити нормативно-правове регулювання бюджетних видатків і закупівельних процедур; визначити особливості правового забезпечення закупівель в умовах воєнного стану; охарактеризувати проблеми здійснення державного фінансового контролю у сфері закупівель; сформулювати напрями вдосконалення адміністративно-правового механізму забезпечення бюджетних видатків на публічні закупівлі.

Наукова новизна статті полягає в комплексному адміністративно-правовому дослідженні правового забезпечення бюджетних видатків на публічні закупівлі у сфері діяльності Державного агентства з управління резервами України з урахуванням сучасних викликів воєнного стану, процесів цифровізації публічного адміністрування й адаптації національного законодавства до європейських стандартів. У роботі запропоновано авторський підхід до розуміння адміністративно-правової природи бюджетних видатків у сфері державного резерву, обґрунтовано необхідність гармонізації бюджетного та закупівельного законодавства, а також визначено перспективні напрями модернізації механізмів державного фінансового контролю й адміністративно-правового забезпечення закупівельної діяльності.

1. МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Наукове дослідження правового забезпечення бюджетних видатків на публічні закупівлі у діяльності Державного агентства з управління резервами України здійснювалося із застосуванням комплексного підходу, що поєднав загальнонаукові та спеціально-юридичні методи пізнання. Методологічна основа роботи сформована з урахуванням сучасних підходів до дослідження адміністративно-правових механізмів публічного управління, фінансового контролю та правового регулювання закупівельної діяльності. Необхідність використання комплексної методології обумовлена міжгалузевим характером досліджуваної проблематики, яка охоплює норми адміністративного, фінансового та бюджетного права, а також законодавства у сфері публічних закупівель.

Під час проведення дослідження було використано *діалектичний* метод наукового пізнання, який дозволив розглянути правове забезпечення бюджетних видатків на публічні закупівлі як динамічне правове явище, що розвивається під впливом сучасних економічних, безпекових та управлінських процесів. Застосування цього методу дало можливість дослідити взаємозв'язок між бюджетним законодавством, законодавством у сфері публічних закупівель та адміністративно-правовими механізмами реалізації владно-управлінських функцій у сфері державного резерву. За допомогою *системного* методу було визначено місце бюджетних видатків на публічні закупівлі у загальній системі публічного адміністрування

та державного фінансового контролю, а також охарактеризовано взаємодію суб'єктів, наділених контрольними й управлінськими повноваженнями у зазначеній сфері.

Формально-юридичний метод застосовувався для аналізу положень Конституції України, Бюджетного кодексу України, Закону України «Про публічні закупівлі» та інших нормативно-правових актів, що регламентують порядок здійснення бюджетних видатків і закупівельних процедур. Використання цього методу дозволило встановити особливості правового статусу Державного агентства з управління резервами України, визначити зміст його компетенції у сфері формування державного резерву та дослідити адміністративно-правові засади реалізації закупівельної діяльності. *Порівняльно-правовий* метод використовувався для аналізу окремих положень національного законодавства в співвідношенні зі стандартами Європейського Союзу в сфері публічних закупівель і бюджетного контролю, що дозволило визначити перспективні напрями гармонізації українського законодавства із європейськими підходами.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

2.1. Адміністративно-правові засади здійснення бюджетних видатків і публічних закупівель Державного агентства з управління резервами України

Сучасний етап розвитку системи публічного управління в Україні характеризується поступовим переосмисленням ролі бюджетних ресурсів у забезпеченні ефективного функціонування державного механізму. В умовах трансформації публічної адміністрації, цифровізації управлінських процесів, а також функціонування держави в умовах воєнного стану питання правового забезпечення бюджетних видатків набуває не лише фінансово-економічного, а й виразного адміністративно-правового значення. Особливої актуальності зазначене питання набуває у сфері здійснення публічних закупівель, оскільки саме через механізм бюджетних видатків забезпечується реалізація значної частини функцій держави, пов'язаних із гарантуванням обороноздатності, економічної безпеки, стабільності функціонування державного резерву та забезпечення безперервності діяльності органів державної влади.

У науковій літературі бюджетні видатки традиційно розглядаються як одна з ключових категорій бюджетного процесу, через яку держава реалізує покладені на неї публічні функції. Водночас сучасні умови розвитку адміністративного права зумовлюють необхідність розширення класичного фінансово-правового підходу до розуміння сутності бюджетних видатків. У цьому контексті вони мають розглядатися не лише як економічна категорія або елемент бюджетної системи, але й як складова адміністративно-правового механізму реалізації державної політики [1, с. 458–459].

Відповідно до положень п. 13 ч. 1 ст. 2 Бюджетного кодексу України видатки бюджету визначаються як кошти, спрямовані на здійснення програм та заходів,

передбачених відповідним бюджетом, за винятком коштів на погашення основної суми боргу та повернення надміру сплачених сум до бюджету [2].

Нормативне визначення бюджетних видатків дозволяє сформувати їх базові ознаки: а) публічний характер; б) законодавчу визначеність; в) цільову спрямованість; г) підконтрольність; ґ) зв'язок із реалізацією функцій держави; д) фінансове забезпечення управлінських рішень. Разом із тим аналіз положень бюджетного законодавства свідчить, що законодавець переважно концентрується на фінансовому аспекті бюджетних видатків, залишаючи поза увагою їх управлінську й адміністративно-правову природу. З огляду на це доцільним видається формулювання авторського підходу до визначення досліджуваної категорії.

На нашу думку, бюджетні видатки у сфері публічного управління слід визначати як урегульовану нормами бюджетного, адміністративного та фінансового права систему цільового розподілу та використання публічних коштів, спрямовану на забезпечення реалізації функцій держави, виконання завдань органів державної влади та досягнення суспільно значущих результатів у межах відповідних бюджетних програм.

Запропоноване визначення дозволяє акцентувати увагу на кількох принципово важливих аспектах. По-перше, бюджетні видатки мають комплексний міжгалузевий характер, оскільки регулюються одночасно нормами бюджетного, адміністративного та фінансового права. По-друге, їх призначення не обмежується простим фінансуванням витрат, а полягає у забезпеченні реалізації публічних функцій держави. По-третє, бюджетні видатки виступають інструментом реалізації державної політики у різних сферах суспільного життя.

Також варто наголосити на тому, що особливе значення для адміністративно-правової науки має співвідношення категорій «фінансування бюджету», «бюджетні асигнування» та «видатки бюджету». Незважаючи на їх тісний взаємозв'язок, отождолення зазначених понять є помилковим як з теоретичної, так і з практичної точки зору. Категорія «видатки бюджету» є найбільш широкою й охоплює всю систему використання бюджетних ресурсів на виконання функцій держави. Водночас фінансування бюджету виступає формою реалізації бюджетних видатків через механізм надання бюджетних коштів відповідним розпорядникам. Бюджетні асигнування, у свою чергу, є конкретизованим обсягом повноважень розпорядника бюджетних коштів на взяття бюджетних зобов'язань і здійснення платежів у межах визначених бюджетних призначень.

Таким чином, зазначені категорії співвідносяться як загальне, процесуальне та конкретизоване. Видатки бюджету формують загальний зміст бюджетної діяльності держави, фінансування бюджету відображає механізм руху бюджетних ресурсів, а бюджетні асигнування визначають юридично допустимі межі використання бюджетних коштів конкретним суб'єктом публічної адміністрації.

У системі державного управління бюджетні видатки виконують низку важливих функцій. Насамперед йдеться про забезпечувальну функцію, яка полягає у фінансовому забезпеченні діяльності органів державної влади та реалізації державних програм. Не менш важливою є регулятивна функція, через яку держава впливає на економічні, соціальні та безпекові процеси. Контрольна функція бюджетних видатків проявляється через систему державного фінансового контролю, аудиту, моніторингу та оцінки ефективності використання бюджетних коштів [3, с. 114].

Крім того, в умовах сучасного розвитку публічного адміністрування дедалі більшого значення набуває стратегічна функція бюджетних видатків, яка полягає у забезпеченні довгострокових напрямів державної політики. Особливо чітко це проявляється у сфері функціонування державного резерву, де бюджетні видатки мають забезпечувати не лише поточні потреби держави, а й формування системи національної стійкості. Особливості бюджетних видатків у сфері забезпечення державного резерву обумовлені специфікою самої сфери державного резервування. Державний резерв є одним із ключових елементів системи національної безпеки та виконує функції стратегічного забезпечення держави в умовах кризових ситуацій, надзвичайних станів, воєнних дій та економічних потрясінь.

У зв'язку з цим бюджетні видатки у сфері державного резерву характеризуються: а) підвищеним рівнем суспільної значущості; б) стратегічним характером; в) необхідністю оперативного використання; г) особливим режимом контролю; ґ) високими корупційними ризиками; д) потребою поєднання відкритості та режиму обмеженого доступу до інформації. Зазначені особливості безпосередньо впливають на механізм здійснення публічних закупівель у сфері державного резерву й обумовлюють необхідність формування спеціального адміністративно-правового режиму бюджетних видатків.

Адміністративно-правова природа бюджетних видатків проявляється передусім у тому, що вони є складовою владно-управлінської діяльності держави. Саме через систему бюджетних видатків органи публічної адміністрації реалізують свої компетенційні повноваження, забезпечують виконання державних програм і здійснюють управлінський вплив на відповідні сфери суспільних відносин.

У цьому аспекті бюджетні видатки слід розглядати не виключно як фінансовий інструмент, а як елемент адміністративно-правового механізму публічного управління, що поєднує: а) владно-організаційний компонент; б) процедурний компонент; в) контрольний компонент; г) юрисдикційний компонент; ґ) інформаційно-аналітичний компонент. Особливого значення така характеристика набуває у сфері діяльності Державне агентство з управління резервами України, оскільки саме тут бюджетні видатки безпосередньо пов'язані із забезпеченням реалізації функцій держави у сфері стратегічного резервування, кризового реагування та гарантування економічної безпеки.

Що стосується питання публічних закупівель, то в сучасних умовах функціонування державного механізму система таких закупівель перетворилася з виключно господарської процедури на один із ключових інструментів реалізації державної політики. Через механізм закупівель держава забезпечує функціонування системи охорони здоров'я, оборонного сектору, критичної інфраструктури, правоохоронної діяльності, а також системи державного резерву.

Відповідно до п. 25 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про публічні закупівлі» публічна закупівля являє собою придбання замовником товарів, робіт і послуг у порядку, встановленому законодавством [4]. Разом із тим сучасне адміністративно-правове розуміння публічних закупівель не може обмежуватися лише формально-процедурним підходом. У широкому значенні публічні закупівлі виступають інструментом реалізації публічного інтересу, через який забезпечується функціонування держави та задоволення суспільних потреб.

У системі публічного адміністрування закупівлі виконують одразу кілька взаємопов'язаних функцій: а) забезпечувальну; б) організаційну; в) антикорупційну; г) контрольну; ґ) економічно-регулятивну; стратегічну. Особливе значення має саме стратегічна функція публічних закупівель, оскільки через закупівельні механізми держава фактично визначає напрями використання значної частини бюджетних ресурсів.

Принципи здійснення публічних закупівель визначені у ст. 5 Закону України «Про публічні закупівлі» та включають: а) добросовісну конкуренцію; б) максимальну економію; в) ефективність; г) відкритість і прозорість; ґ) недискримінацію учасників; д) об'єктивне визначення переможця; е) запобігання корупційним діям і зловживанням.

Разом із тим практична реалізація зазначених принципів у сфері діяльності Державного агентства з управління резервами України має певну специфіку. Це пов'язано насамперед із необхідністю забезпечення балансу між відкритістю закупівель і потребами захисту інформації у сфері державної безпеки.

На нашу думку, публічні закупівлі в сфері державного резерву характеризуються: а) підвищеним рівнем стратегічного значення; б) необхідністю оперативного прийняття управлінських рішень; в) високим рівнем ризиків; г) значною суспільною важливістю; ґ) необхідністю забезпечення безперервності державного постачання. У цьому контексті особливої актуальності набуває проблема співвідношення публічного інтересу й ефективності використання бюджетних коштів. З одного боку, держава зобов'язана забезпечити прозорість і конкурентність закупівельних процедур. З іншого – у сфері державного резерву надмірна процедурна формалізація може негативно впливати на оперативність реагування держави в умовах кризових ситуацій.

Саме тому ми вважаємо, що сучасний адміністративно-правовий механізм публічних закупівель має забезпечувати: а) поєднання прозорості й оперативнос-

ті; б) ефективність бюджетних видатків; в) належний рівень контролю; г) мінімізацію корупційних ризиків; ґ) гарантування безперервності функціонування державного резерву.

Що стосується питання Державного агентства з управління резервами України, то воно займає важливе місце у системі забезпечення економічної та національної безпеки держави, діяльність якого безпосередньо пов'язана із формуванням, зберіганням і використанням державного резерву. Правовий статус агентства визначається Положенням про Державне агентство з управління резервами України, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 15.04.2025 № 435 [5, с. 122]. Відповідно до зазначеного нормативно-правового акта агентство є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується та координується Кабінетом Міністрів України. Основними завданнями агентства є реалізація державної політики у сфері державних резервів, управління державним матеріальним резервом, а також забезпечення формування та збереження відповідних матеріальних цінностей.

На нашу думку, компетенція агентства у сфері закупівель має комплексний характер та охоплює: а) планування закупівель; б) формування потреб державного резерву; в) організацію закупівельних процедур; г) укладення договорів; ґ) контроль за виконанням контрактів; д) забезпечення збереження закуплених матеріальних цінностей. Особливістю діяльності агентства є поєднання адміністративно-управлінських, координаційних і контрольних функцій. Саме це обумовлює специфіку адміністративно-правового регулювання його діяльності.

У системі центральних органів виконавчої влади агентство займає особливе місце, оскільки виконує функції стратегічного забезпечення держави. В умовах воєнного стану значення його діяльності суттєво посилюється, що у свою чергу, зумовлює необхідність удосконалення правового механізму бюджетних видатків і закупівельних процедур.

Вважається, що в сучасних умовах одним із ключових напрямів удосконалення діяльності агентства має стати формування ефективного адміністративно-правового механізму здійснення бюджетних видатків на публічні закупівлі, який забезпечуватиме одночасно: а) ефективність використання бюджетних ресурсів; б) прозорість закупівельних процедур; в) оперативність управлінських рішень; г) належний рівень державного контролю; ґ) захист національних інтересів України.

2.2. Нормативно-правове забезпечення бюджетних видатків на здійснення публічних закупівель у діяльності Державного агентства з управління резервами України з урахуванням умов воєнного стану

У свою чергу, варто відзначити, що нормативно-правове забезпечення бюджетних видатків на здійснення публічних закупівель Державним агентством із управлін-

ня резервами України ґрунтується на багаторівневій системі нормативних актів, які визначають засади функціонування бюджетної системи держави, порядок використання бюджетних коштів, особливості здійснення закупівельних процедур і механізми державного фінансового контролю. Водночас специфіка діяльності органів, що забезпечують функціонування державного резерву, зумовлює необхідність комплексного поєднання бюджетного, адміністративного, фінансового та закупівельного законодавства.

Фундаментальне значення в системі правового регулювання бюджетних видатків мають положення Конституція України, які визначають основні принципи функціонування бюджетної системи держави. Зокрема, ст. 95 Конституції України закріплює, що бюджетна система України будується на засадах справедливого й неупередженого розподілу суспільного багатства між громадянами та територіальними громадами. Водночас виключно законом про Державний бюджет України визначаються будь-які видатки держави на загальносуспільні потреби, а держава прагне до збалансованості бюджету України. Таке конституційне положення формує базові принципи публічності, законності, цільового характеру та контрольованості бюджетних видатків [6]. Конституційні засади бюджетного регулювання набувають особливого значення у сфері публічних закупівель, оскільки саме через механізм закупівель забезпечується реалізація значної частини функцій держави. У зв'язку із цим правове регулювання бюджетних видатків повинно забезпечувати не лише формальне дотримання бюджетних процедур, а й ефективне, економне та результативне використання бюджетних ресурсів.

Ключове місце в системі нормативного регулювання бюджетних видатків посідає Бюджетний кодекс України, який визначає правові засади функціонування бюджетної системи України, принципи бюджетного процесу, компетенцію учасників бюджетних правовідносин і механізми державного фінансового контролю [2].

Особливе значення для дослідження мають положення Бюджетного кодексу України, які визначають принципи бюджетної системи. Серед них доцільно виокремити: а) принцип законності; б) принцип ефективності та результативності; в) принцип цільового використання бюджетних коштів; г) принцип публічності та прозорості; ґ) принцип відповідальності учасників бюджетного процесу. Зазначені принципи формують основу адміністративно-правового механізму здійснення бюджетних видатків у сфері публічних закупівель. Їх практичне значення полягає в тому, що будь-яке використання бюджетних коштів органами державної влади повинно здійснюватися виключно у межах бюджетних призначень, відповідно до затверджених бюджетних програм і з дотриманням установлених процедур.

У сучасних умовах особливого значення набуває принцип ефективності використання бюджетних коштів. В умовах воєнного стану, економічної нестабільності й обмеженості фінансових ресурсів держава змушена забезпечувати макси-

мальну результативність бюджетних видатків. Саме тому категорія «ефективне використання бюджетних коштів» набуває не лише економічного, а й адміністративно-правового змісту.

У контексті діяльності Державного агентства з управління резервами України ефективність бюджетних видатків безпосередньо пов'язується із забезпеченням своєчасного формування державного резерву, належним рівнем матеріального забезпечення стратегічних потреб держави й оперативністю реагування на кризові ситуації. Це зумовлює необхідність поєднання принципу економії бюджетних коштів із принципом безперервності функціонування державного резерву.

Правове регулювання цільового використання бюджетних коштів передбачає існування чіткої системи юридичних обмежень і контрольних механізмів. Бюджетні асигнування можуть використовуватися виключно на цілі, визначені законом про Державний бюджет України та відповідними бюджетними програмами. Порухення цільового характеру використання бюджетних коштів тягне застосування заходів юридичної відповідальності, у т.ч. адміністративної, дисциплінарної та фінансової. У цьому аспекті важливе значення має діяльність органів державного фінансового контролю. Відповідно до чинного законодавства повноваження у сфері контролю за використанням бюджетних коштів здійснюють: а) Рахункова палата; б) Державна аудиторська служба України; в) Міністерство фінансів України; г) органи Казначейства; г) внутрішні підрозділи фінансового контролю й аудиту. Діяльність зазначених органів спрямована на забезпечення законності, прозорості та підконтрольності бюджетних видатків [7, с. 70].

Особливе місце в цій системі посідає державний фінансовий аудит, який спрямований не лише на виявлення порушень бюджетного законодавства, а й на оцінку ефективності використання бюджетних коштів. У сучасних умовах саме ефективність стає ключовим критерієм оцінки діяльності органів публічної адміністрації у сфері здійснення закупівель. Загалом конституційні та законодавчі засади регулювання бюджетних видатків формують комплексний адміністративно-правовий механізм, спрямований на забезпечення законного, ефективного, прозорого та цільового використання бюджетних коштів у сфері діяльності Державного агентства з управління резервами України.

Правове регулювання публічних закупівель в Україні є одним із ключових елементів сучасної системи публічного адміністрування, оскільки через закупівельні процедури реалізується значна частина бюджетної політики держави. У сучасних умовах публічні закупівлі виступають не лише способом придбання товарів, робіт і послуг, а й механізмом забезпечення економічної безпеки держави, інструментом реалізації антикорупційної політики та складовою системи державного управління.

Базовим нормативно-правовим актом у цій сфері є Закон України «Про публічні закупівлі», який визначає правові й економічні засади здійснення закупівель

для забезпечення потреб держави, територіальних громад та об'єднаних територіальних громад [4]. Прийняття зазначеного Закону стало одним із ключових етапів реформування системи державних закупівель і наближення українського законодавства до стандартів Європейського Союзу. Законодавець фактично заклав нову модель закупівельної діяльності, побудовану на принципах відкритості, конкурентності, цифровізації та підконтрольності.

Особливого значення в системі публічних закупівель набувають процедури закупівель, які визначають юридичний механізм витрачання бюджетних коштів. Законодавство передбачає використання: а) відкритих торгів; б) торгів із обмеженою участю; в) конкурентного діалогу; г) переговорної процедури закупівлі; ґ) спрощених закупівель. Кожна із зазначених процедур має власну специфіку та застосовується залежно від вартості закупівлі, предмета закупівлі й умов її здійснення.

Важливим елементом сучасного правового регулювання закупівель є функціонування електронної системи закупівель Prozorro [8]. Саме цифровізація закупівельних процедур стала одним із найбільш ефективних інструментів забезпечення прозорості використання бюджетних коштів. Система Prozorro забезпечує: а) відкритість інформації про закупівлі; б) автоматизацію процедур; в) рівний доступ учасників до участі у закупівлях; г) можливість громадського контролю; ґ) мінімізацію корупційних ризиків. На нашу думку, система електронних закупівель виступає важливим інструментом цифрового публічного адміністрування, оскільки забезпечує автоматизацію владно-управлінських процедур і підвищує рівень прозорості діяльності органів державної влади [9, с. 99].

Водночас ефективність системи публічних закупівель значною мірою залежить від існування правових гарантій добросовісної конкуренції. Законодавство України встановлює заборону дискримінаційних вимог, обмеження конкуренції та неправомірного визначення переможців закупівель. У цьому контексті важливу роль відіграє діяльність Антимонопольний комітет України, який здійснює розгляд скарг у сфері публічних закупівель і забезпечує захист конкурентного середовища.

Суттєвого значення набувають і правові механізми запобігання корупції у сфері закупівель. Публічні закупівлі традиційно належать до сфер із підвищеним рівнем корупційних ризиків, що обумовлено значними обсягами бюджетних коштів і високим рівнем дискреційних повноважень посадових осіб. У зв'язку з цим законодавство передбачає: а) обов'язковість оприлюднення інформації про закупівлі; б) функціонування системи електронного моніторингу; в) можливість громадського контролю; г) процедури оскарження; ґ) механізми внутрішнього аудиту; д) юридичну відповідальність за порушення законодавства у сфері закупівель.

Адміністративно-правові механізми контролю у сфері закупівель охоплюють моніторинг закупівель, державний фінансовий аудит, перевірки закупівель, внутрішній контроль, судовий контроль, громадський контроль. Особливе місце серед

зазначених механізмів посідає моніторинг закупівель, який здійснюється Державною аудиторською службою України. Моніторинг дозволяє оперативно виявляти порушення законодавства, оцінювати ризики неефективного використання бюджетних коштів і забезпечувати дотримання принципів законності й прозорості закупівельної діяльності [10, с. 122].

Крім того, варто наголосити на тому, що повномасштабна збройна агресія проти України зумовила необхідність суттєвого перегляду підходів до нормативного регулювання публічних закупівель. В умовах воєнного стану держава була змушена забезпечити оперативність прийняття управлінських рішень, безперервність постачання товарів критичного значення та можливість швидкого реагування на потреби сектору безпеки й оборони. Правовою основою функціонування держави в особливий період став Закон України «Про правовий режим воєнного стану», який визначає особливості діяльності органів державної влади та можливість запровадження спеціальних механізмів державного управління [11].

У сфері публічних закупівель ключове значення має Постанова Кабінету Міністрів України № 1178, якою затверджено особливості здійснення закупівель товарів, робіт і послуг для замовників у період дії воєнного стану [12]. Запровадження спеціального режиму закупівель було обумовлено необхідністю спрощення процедур і мінімізації бюрократичних бар'єрів. У зв'язку з цим законодавець передбачив можливість скорочення строків проведення закупівель, використання спрощених процедур, прямого укладення договорів, незастосування окремих процедурних обмежень, оперативного коригування умов закупівель.

Особливе значення для діяльності Державного агентства з управління резервами України має можливість прямого укладення договорів у випадках нагальної потреби забезпечення державного резерву. В умовах воєнного стану надмірна тривалість закупівельних процедур може створювати реальні загрози національній безпеці та стабільності функціонування держави.

Разом із тим спрощення процедур закупівель об'єктивно призводить до зростання ризиків зловживань. Скорочення конкурентних механізмів, підвищення рівня дискреційних повноважень та обмеження відкритості окремих закупівель можуть створювати сприятливі умови для неефективного використання бюджетних коштів та корупційних практик. У зв'язку з цим однією з ключових проблем сучасного адміністративно-правового регулювання є забезпечення балансу між оперативністю та прозорістю закупівель. Держава повинна одночасно гарантувати швидкість прийняття управлінських рішень, ефективність забезпечення потреб держави, законність використання бюджетних коштів, підконтрольність закупівельних процедур, мінімізацію корупційних ризиків.

Саме тому навіть в умовах воєнного стану законодавство зберігає систему контрольних механізмів у сфері закупівель. Зокрема, продовжують функціонувати: а) моніторинг закупівель; б) державний фінансовий аудит; в) внутрішній контроль;

г) механізми оприлюднення інформації; г) юридична відповідальність за порушення законодавства. Особливого значення набуває післяконтроль закупівельних процедур, оскільки в умовах воєнного стану попередній контроль часто є обмеженим через необхідність оперативного реагування на виклики безпеки.

Таким чином, нормативне регулювання закупівель в умовах воєнного стану характеризується поєднанням двох взаємопов'язаних тенденцій, а саме спрощення процедур закупівель та одночасного посилення механізмів контролю за використанням бюджетних коштів. Саме ефективність такого балансу значною мірою визначає результативність функціонування системи державного резерву та загальну стійкість державного управління в умовах кризових викликів.

2.3. Проблеми та перспективи вдосконалення правового забезпечення бюджетних видатків у сфері публічних закупівель Державного агентства з управління резервами України

Сучасний стан правового забезпечення бюджетних видатків на публічні закупівлі Державного агентства з управління резервами України свідчить про необхідність комплексного вдосконалення чинного законодавства, яке повинно враховувати як сучасні безпекові виклики, так і потребу забезпечення ефективного функціонування системи державного резерву. У сучасних умовах правове регулювання бюджетних видатків не може залишатися статичним, оскільки постійна трансформація публічного адміністрування, цифровізація державного управління та воєнні виклики формують нові вимоги до механізмів використання бюджетних коштів.

Одним із ключових напрямів удосконалення законодавства є гармонізація бюджетного та закупівельного законодавства. На сучасному етапі вказані правові масиви нерідко функціонують відокремлено один від одного, що створює нормативні колізії й ускладнює практичну реалізацію закупівельних процедур. Зокрема, бюджетне законодавство орієнтоване на жорстку регламентацію бюджетної дисципліни, тоді як законодавство про публічні закупівлі дедалі більше орієнтується на забезпечення гнучкості, оперативності та конкурентності закупівельних процедур. У результаті виникають ситуації, коли дотримання вимог одного нормативного акта фактично ускладнює виконання положень іншого.

У зв'язку із цим доцільним видається запровадження системного підходу до нормативного узгодження положень Бюджетного кодексу України та Закону України «Про публічні закупівлі». Така гармонізація повинна передбачати: а) узгодження строків бюджетного планування та закупівельних процедур; б) уніфікацію підходів до визначення бюджетних зобов'язань; в) удосконалення механізмів фінансування довгострокових закупівель; г) врегулювання особливостей закупівель стратегічних товарів державного резерву; г) створення спеціального правового режиму закупівель для потреб державної безпеки.

Важливим напрямом удосконалення законодавства є реформування процедур державного фінансового контролю. Сучасна система контролю у сфері бюджетних видатків характеризується значною кількістю дублюючих повноважень контрольних органів, надмірною формалізацією перевірок і недостатньою орієнтацією на оцінку ефективності використання бюджетних коштів. У зв'язку із цим перспективним видається перехід до ризик-орієнтованої моделі державного фінансового контролю, яка повинна ґрунтуватися не лише на перевірці формального дотримання процедур, а й на оцінці результативності закупівельної діяльності.

Особливого значення набуває необхідність підвищення рівня прозорості закупівель. В умовах воєнного стану окремі закупівлі обґрунтовано можуть мати обмежений режим публічності, однак навіть за таких умов повинні існувати ефективні механізми післяконтролю й аудиту. Саме тому подальший розвиток законодавства має бути спрямований на формування збалансованої моделі співвідношення між безпековими інтересами держави та принципом відкритості використання бюджетних коштів.

Одним із перспективних напрямів реформування виступає оптимізація процедур у сфері закупівель. На сучасному етапі значна частина процедур характеризується надмірною бюрократизованістю, складністю погоджувальних механізмів і значними часовими витратами [13, с. 55–56]. Особливо негативно це впливає на діяльність органів, пов'язаних із забезпеченням державного резерву, де оперативність прийняття рішень нерідко має стратегічне значення. У зв'язку із цим доцільним є: а) скорочення надлишкових погоджувальних процедур; б) цифровізація документообігу; в) автоматизація окремих етапів закупівель; г) упровадження електронних механізмів внутрішнього погодження; ґ) розширення використання аналітичних інструментів оцінки ризиків.

Окремої уваги потребує вдосконалення механізмів планування бюджетних видатків. Ефективність закупівельної діяльності безпосередньо залежить від якості бюджетного прогнозування й обґрунтованості бюджетних запитів. У сфері державного резерву планування повинно мати стратегічний характер і враховувати не лише поточні потреби, а й потенційні кризові сценарії, ризики надзвичайних ситуацій і довгострокові безпекові виклики. У сучасних умовах доцільним видається впровадження середньострокового та ризик-орієнтованого бюджетного планування у сфері формування державного резерву. Такий підхід дозволить забезпечити більш стабільне фінансування закупівель стратегічних матеріальних цінностей і підвищити ефективність використання бюджетних ресурсів.

На нашу думку, подальший розвиток системи публічних закупівель у сфері державного резерву неможливий без комплексного вдосконалення адміністративно-правового механізму діяльності Державного агентства з управління резервами України. Сучасні виклики у сфері національної безпеки, цифрової трансформації й управління бюджетними ресурсами потребують суттєвої модернізації внутріш-

ніх організаційних процедур агентства та впровадження нових управлінських підходів.

Одним із першочергових напрямів удосконалення виступає модернізація внутрішніх процедур закупівельної діяльності. На сучасному етапі значна частина внутрішніх механізмів діяльності органів державної влади зберігає риси традиційної бюрократичної моделі управління, яка характеризується надмірною процедурністю, тривалістю погоджень і недостатньою гнучкістю. У сфері державного резерву такі недоліки можуть створювати реальні ризики для оперативного забезпечення стратегічних потреб держави. У зв'язку із цим доцільним є: а) перегляд внутрішніх регламентів; б) скорочення строків погодження рішень; в) делегування окремих управлінських повноважень; г) упровадження електронного документообігу; ґ) створення інтегрованих систем управління закупівлями.

Важливого значення набуває й удосконалення системи внутрішнього контролю. Сучасний внутрішній контроль не повинен обмежуватися лише перевіркою формального дотримання процедур. Його ключовим завданням має стати попередження ризиків неефективного використання бюджетних коштів та забезпечення результативності закупівельної діяльності. У цьому контексті перспективним є впровадження: а) внутрішнього аудиту ефективності; б) систем управління ризиками; в) електронного моніторингу закупівель; г) автоматизованого аналізу ризикових операцій; ґ) внутрішніх антикорупційних механізмів.

Особливо актуальним напрямом розвитку є цифровізація процесів закупівель. Попри функціонування електронної системи Prozorro, значна частина внутрішніх управлінських процесів залишається недостатньо автоматизованою. У сучасних умовах цифровізація повинна охоплювати не лише проведення закупівель, а й усі етапи управління бюджетними видатками – від планування до контролю виконання договорів. Доцільним видається створення єдиної інтегрованої цифрової системи управління закупівлями державного резерву, яка повинна забезпечувати: а) автоматизоване планування закупівель; б) аналітику ризиків; в) моніторинг виконання контрактів; г) інтеграцію із системами бюджетного контролю; ґ) електронний аудит закупівельних процедур.

Суттєвого значення набуває підвищення професійної підготовки вповноважених осіб у сфері закупівель. Складність сучасного закупівельного законодавства, постійні зміни нормативної бази та специфіка діяльності державного резерву потребують високого рівня професійної компетентності посадових осіб. У зв'язку із цим доцільно: а) запровадити системну підготовку та перепідготовку уповноважених осіб; б) розширити спеціалізовані програми підвищення кваліфікації; в) удосконалити професійні стандарти; г) впровадити механізми професійної сертифікації; ґ) розвивати практики обміну досвідом із міжнародними партнерами.

Важливим напрямом модернізації виступає впровадження сучасних механізмів управління ризиками. У сфері закупівель державного резерву ризики мають

комплексний характер та охоплюють: а) фінансові ризики; б) корупційні ризики; в) логістичні ризики; г) безпекові ризики; ґ) ризики зриву поставок; д) ризики неякісного виконання договорів.

У сучасних умовах ефективне управління ризиками повинно стати невід'ємним елементом адміністративної діяльності агентства. Для цього необхідно впроваджувати: а) системи ризик-менеджменту; б) автоматизовану аналітику; в) прогнозування ризикових операцій; г) механізми раннього реагування; ґ) внутрішні системи оцінки надійності постачальників.

Окремої уваги потребує посилення антикорупційних гарантій. Високий рівень концентрації бюджетних ресурсів у сфері закупівель державного резерву об'єктивно формує підвищені корупційні ризики. Саме тому антикорупційна політика повинна бути інтегрованою складовою системи управління закупівлями. Перспективними заходами у цій сфері є: а) розширення електронного моніторингу; б) посилення внутрішнього комплаєнсу; в) впровадження механізмів перевірки доброчесності контрагентів; г) автоматизація оцінки ризикових закупівель; ґ) удосконалення системи декларування конфлікту інтересів.

Поруч із цим одним із важливих і актуальних питань сучасного правового забезпечення бюджетних видатків у сфері публічних закупівель у діяльності Державного агентства з управління резервами України є забезпечення своєчасного оновлення матеріальних цінностей державного резерву в умовах необхідності одночасного дотримання принципів оперативності, економічної ефективності та прозорості використання бюджетних коштів. Адже значна частина продукції, паливно-мастильних матеріалів, продовольчих товарів та інших ресурсів має обмежені строки придатності або експлуатації, що обумовлює необхідність їх своєчасного оновлення, реалізації чи заміни. У такому випадку ефективність адміністративно-правового механізму публічних закупівель безпосередньо впливає не лише на безперервність функціонування системи державного резерву, а й на можливість забезпечення раціонального використання бюджетних коштів, недопущення економічних втрат та формування додаткових фінансових ресурсів для подальшого оновлення резервів. Відсутність належної координації між бюджетним плануванням, закупівельними процедурами та механізмами реалізації матеріальних цінностей може призводити до неефективного використання державного майна, втрати його споживчих властивостей і зниження рівня економічної безпеки держави.

Особливої актуальності зазначене питання набуває в умовах сучасних безпекових викликів та воєнного стану, коли система державного резерву фактично виконує функцію стратегічного інструменту забезпечення стабільності держави та підтримання належного рівня національної безпеки. За таких умов несвоєчасне оновлення резервів або затримка в проведенні закупівельних процедур може негативно впливати на спроможність держави оперативно реагувати на кризові

ситуації, забезпечувати потреби сектору безпеки й оборони, а також підтримувати безперервність функціонування критично важливих сфер суспільного життя. Саме тому бюджетні видатки у сфері державного резерву повинні розглядатися не виключно як фінансовий інструмент забезпечення діяльності відповідного органу державної влади, а як один із елементів системи публічного адміністрування у сфері економічної та національної безпеки держави.

На нашу думку, належне правове регулювання процесів оновлення та реалізації матеріальних цінностей державного резерву сприяє підвищенню ефективності управління державними ресурсами загалом. Раціонально організовані закупівельні процедури дозволяють мінімізувати ризики надмірних бюджетних витрат, забезпечити прозорість руху матеріальних ресурсів і створити належні умови для здійснення внутрішнього і зовнішнього фінансового контролю. Водночас недосконалість адміністративно-правових механізмів у цій сфері може створювати передумови для виникнення корупційних ризиків, зниження ефективності бюджетного планування та порушення принципів законності та підконтрольності використання державних коштів. У зв'язку із цим питання вдосконалення правового забезпечення бюджетних видатків на публічні закупівлі у сфері державного резерву набуває не лише фінансового чи організаційного, а й важливого адміністративно-правового значення.

Крім того, важливим напрямом удосконалення правового забезпечення бюджетних видатків на публічні закупівлі є використання міжнародного досвіду й адаптація українського законодавства до сучасних європейських стандартів. У сучасних умовах інтеграційних процесів і набуття Україною статусу держави-кандидата на вступ до Європейського Союзу питання гармонізації законодавства у сфері закупівель набуває особливої актуальності.

Правове регулювання публічних закупівель у країнах Європейського Союзу ґрунтується на принципах відкритої конкуренції, недискримінації, прозорості, ефективного використання публічних ресурсів, добросовісної конкуренції, цифровізації закупівельних процедур. Ключове значення у цій сфері мають: Directive 2014/24/EU [14] і Directive 2014/25/EU [15]. Європейський підхід до публічних закупівель характеризується переходом від формального контролю процедур до оцінки ефективності витрачання публічних коштів. У центрі уваги перебуває не лише дотримання процедурних вимог, а й досягнення суспільно значущого результату [16, с. 25].

Особливого значення для України набуває міжнародний досвід цифровізації закупівельних процедур. Країни Європейського Союзу активно впроваджують системи електронного аудиту, автоматизований моніторинг ризиків, інтегровані цифрові платформи, механізми аналітики закупівель, електронний документообіг. Українська система Prozorro вже стала одним із найбільш успішних прикладів цифровізації закупівель у Східній Європі, однак подальший розвиток потребує

інтеграції з сучасними європейськими механізмами цифрового контролю й аналітики.

Важливим є і міжнародний досвід бюджетного контролю. У більшості європейських держав система фінансового контролю базується на ризик-орієнтованому аудиті, незалежності контрольних органів, цифровому моніторингу, оцінці ефективності державних витрат, превентивному характері контролю. Перспективним для України є впровадження моделі превентивного фінансового контролю, за якої ключовий акцент робиться не на покаранні за вже вчинені порушення, а на їх попередженні шляхом аналітики ризиків та автоматизованого моніторингу закупівельних операцій.

Окремого значення набуває питання імплементації міжнародних антикорупційних стандартів. У сфері публічних закупівель міжнародні організації приділяють значну увагу забезпеченню доброчесності посадових осіб, запобіганню конфлікту інтересів, прозорості використання публічних коштів, відкритості інформації, розвитку механізмів громадського контролю [17, с. 152–154].

Загалом ми вважаємо, що в контексті адаптації українського законодавства до європейських вимог доцільним є: а) подальше наближення законодавства до директив Європейського Союзу; б) вдосконалення системи державного фінансового контролю; в) розвиток цифрових інструментів закупівель; г) гармонізація процедур бюджетного планування; ґ) впровадження сучасних стандартів внутрішнього аудиту; д) створення інтегрованої системи ризик-менеджменту у сфері закупівель.

Таким чином, перспективи вдосконалення правового забезпечення бюджетних видатків на публічні закупівлі Державного агентства з управління резервами України безпосередньо пов'язані з комплексною модернізацією бюджетного та закупівельного законодавства, цифровою трансформацією закупівельних процедур, посиленням антикорупційних механізмів і адаптацією національної правової системи до сучасних європейських стандартів публічного адміністрування.

ВИСНОВКИ

Правове забезпечення бюджетних видатків на публічні закупівлі Державного агентства з управління резервами України в сучасних умовах слід розглядати як один із ключових напрямів адміністративно-правового забезпечення функціонування системи державного резерву та реалізації державної політики в сфері національної безпеки. Ефективність використання бюджетних коштів у зазначеній сфері безпосередньо впливає на здатність держави забезпечувати стабільність публічного управління, своєчасно реагувати на кризові явища та підтримувати належний рівень стратегічної готовності державного резерву. Водночас сучасний стан нормативно-правового регулювання бюджетних видатків і публічних закупівель свідчить про необхідність подальшого вдосконалення адміністративно-

правових механізмів управління, контролю та реалізації закупівельної діяльності. Особливої актуальності це питання набуває в умовах воєнного стану, коли потреба в оперативності прийняття управлінських рішень повинна поєднуватися із забезпеченням законності, прозорості, підконтрольності й ефективності використання бюджетних ресурсів.

Перспективний розвиток правового забезпечення бюджетних видатків на публічні закупівлі у сфері державного резерву має бути спрямований на комплексну гармонізацію бюджетного та закупівельного законодавства, модернізацію закупівельних процедур, цифровізацію процесів управління закупівлями та впровадження сучасних ризик-орієнтованих механізмів державного фінансового контролю. Важливого значення набуває також удосконалення внутрішнього контролю, посилення антикорупційних гарантій, підвищення професійної компетентності уповноважених осіб та адаптація національного законодавства до європейських стандартів у сфері публічного адміністрування та публічних закупівель. Саме комплексне реформування адміністративно-правового механізму забезпечення бюджетних видатків у сфері діяльності Державного агентства з управління резервами України повинно стати важливою передумовою підвищення ефективності використання публічних ресурсів, зміцнення фінансової дисципліни та забезпечення належного функціонування системи державного резерву України в умовах сучасних безпекових викликів.

ПОДЯКИ

Немає

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ

Немає

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Пасічник Ю. В. Бюджетна система України : навч. посіб. Київ : Знання-Прес, 2006. 607 с.
- [2] Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI (станом на 01.01.2026). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text>
- [3] Халецька К. К. Регуляторна функція держави у забезпеченні ефективності публічних закупівель. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Право»*. 2025. Вип. 2. № 92. С. 112–118. URL: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2025.92.2.14>
- [4] Про публічні закупівлі : Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII (станом на 23.04.2026). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19#Text>
- [5] Про затвердження Положення про Державне агентство з управління резервами України : постанова Каб. Міністрів України від 15.04.2025 № 435 (станом на 24.07.2025). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-2025-п#Text>
- [6] Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (станом на 01.01.2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>

- [7] Вітюк Р. В., Лупай А. С., Скрипець В. І. Правове регулювання публічних закупівель в Україні. *Ірпінський юридичний часопис*. 2023 № 3(12). С. 64–72. URL: [https://doi.org/10.33244/2617-4154-3\(12\) – 2023-64-72](https://doi.org/10.33244/2617-4154-3(12) – 2023-64-72)
- [8] Prozorro. URL: <https://prozorro.gov.ua/uk>
- [9] Бригінець О. О. проблеми адміністративно-правового регулювання публічних закупівель в Україні. *Економіка. Фінанси. Право*. 2025. Вип. 4. С. 98–100. URL: <https://doi.org/10.37634/efr.2025.4.20>
- [10] Русін В. М. Контроль у сфері публічних закупівель. *Ефективна економіка*. 2020. № 12. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.12.110>
- [11] Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII (станом на 04.03.2026). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389–19#Text>
- [12] Про затвердження особливостей здійснення публічних закупівель товарів, робіт і послуг для замовників, передбачених Законом України «Про публічні закупівлі», на період дії правового режиму воєнного стану в Україні та протягом 90 днів з дня його припинення або скасування : постанова Каб. Міністрів України від 12.10.2022 № 1178 (станом на 24.04.2026). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178–2022-п#Text>
- [13] Длугопольський О. В., Чапрак Ю. В. Ключові напрямки дослідження та дилеми в сфері публічних закупівель: теоретичний фрейм. *Innovation and Sustainability*. 2023. № 1. С. 51–63. URL: <https://ins.vntu.edu.ua/index.php/ins/article/view/119/142>
- [14] Directive 2014/24/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on public procurement and repealing Directive 2004/18/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/24/oj/eng>
- [15] Directive 2014/25/EU of the European Parliament and of the Council of 26 February 2014 on procurement by entities operating in the water, energy, transport and postal services sectors and repealing Directive 2004/17/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/25/oj/eng>
- [16] Петруненко Я. В. Зарубіжний досвід регулювання публічних закупівель як господарсько-правового засобу забезпечення ефективного використання державних коштів. *Правова держава*. 2019. № 34. С. 23–28. URL: <https://doi.org/10.18524/2411–2054.2019.34.169526>
- [17] Купцов М. В. Адміністративно-правове регулювання публічних закупівель в Україні та державах Європейського Союзу: компаративний аспект : дис ... д-ра філос.: 081 / Одеськ. держ. ун-т внутр. справ. Одеса, 2025. 256 с.

REFERENCES

- [1] Pasichnyk, Y. V. (2006). *Budgetary system of Ukraine*. Kyiv: Znannia-Press.
- [2] Budgetary code of Ukraine (2010, July). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456–17#Text>
- [3] Khaletska, K. K. (2025). Regulatory function of the state in ensuring the efficiency of public procurement. *Scientific Bulletin of Uzhgorod National University. Series «Law»*, 2(92), 112–118. Retrieved from <https://doi.org/10.24144/2307–3322.2025.92.2.14>
- [4] On Public Procurement: Law of Ukraine (2015, December). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922–19#Text>
- [5] On Approval of the Regulations on the State Agency for Reserves Management of Ukraine: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 435 (2025, April). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435–2025-п#Text>

- [6] Constitution of Ukraine (1996, June). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
- [7] Vityuk, R. V., Lupay, A. S., & Skrypets, V. I. (2023). Legal regulation of public procurement in Ukraine. *Irpın legal journal*, 3(12), 64–72. Retrieved from [https://doi.org/10.33244/2617-4154-3\(12\) – 2023-64-72](https://doi.org/10.33244/2617-4154-3(12) – 2023-64-72)
- [8] Prozorro. URL: <https://prozorro.gov.ua/uk>
- [9] Bryginets, O. O. (2025). Problems of administrative and legal regulation of public procurement in Ukraine. *Economics. Finances. Law*, 4, 98–100. Retrieved from <https://doi.org/10.37634/efp.2025.4.20>
- [10] Rusin, V. M. (2020). Control in the field of public procurement. *Effective economy*, 12. Retrieved from <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.12.110>
- [11] On the legal regime of martial law: Law of Ukraine (2015, May). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389–19#Text>
- [12] On approval of the features of public procurement of goods, works and services for customers provided for by the Law of Ukraine «On Public Procurement», for the period of the legal regime of martial law in Ukraine and within 90 days from the date of its termination or cancellation: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 1178 (2022, October). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1178–2022-п#Text>
- [13] Dlugopolskyi, O. V., & Chaprak, Yu. V. (2023). Key research directions and dilemmas in the field of public procurement: theoretical framework. *Innovation and Sustainability*, 1, 51–63. Retrieved from <https://ins.vntu.edu.ua/index.php/ins/article/view/119/142>
- [14] Directive 2014/24/EU of the European Parliament and of the Council (2014, February) on public procurement and repealing Directive 2004/18/EC. Retrieved from <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/24/oj/eng>
- [15] Directive 2014/25/EU of the European Parliament and of the Council (2014, February) on procurement by entities operating in the water, energy, transport and postal services sectors and repealing Directive 2004/17/EC. URL: <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2014/25/oj/eng>
- [16] Petrunenko, Ya. V. (2019). Foreign experience in regulating public procurement as an economic and legal means of ensuring the effective use of public funds. *Lawful State*, 34, 23–28. Retrieved from <https://doi.org/10.18524/2411–2054.2019.34.169526>
- [17] Kuptsov, M. V. (2025). *Administrative and legal regulation of public procurement in Ukraine and the countries of the European Union: a comparative aspect* (PhD dissertation, Odessa State University of Internal Affairs, Odesa, Ukraine).

Євген Анатолійович Гетьман

Доктор юридичних наук, професор

Головний учений секретар

Член-кореспондент НАПрН України

Національна академія правових наук України

61024, вул. Григорія Сковороди, 70, Харків, Україна

email: getmane@ukr.net

Yevhen A. Hetman

Doctor of Legal Science, Professor

Chief Scientific Secretary

Corresponding Member National Academy of Legal Sciences of Ukraine

National Academy of Legal Sciences of Ukraine

61024, 70 Hryhoriia Skovorody St., Kharkiv, Ukraine

email: getmane@ukr.net

Роман Володимирович Шаповал

Доктор юридичних наук, професор

Завідувач кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого

61024, вул. Григорія Сковороди, 106, Харків, Україна

email: rvshapoval@gmail.com

Roman V. Shapoval

Doctor of Law, Professor

Head of the Department of Administrative Law and Administrative Activity

Yaroslav Mudryi National Law University

61024, 106 Hryhoriia Skovorydy St., Kharkiv, Ukraine

email: rvshapoval@gmail.com

Ольга Іванівна Деменко

Кандидат юридичних наук, доцент

Професор кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця

61165, проспект Науки, 9а, Харків, Україна

email: olga.demenko@ukr.net

Olga I. Demenko

Candidate of Law, Associate Professor

Professor of the Department of Pedagogy, Foreign Philology and Translation

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics

61165, 9a Science Av., Kharkiv, Ukraine

email: olga.demenko@ukr.net

Лілія В'ячеславівна Пилюга

Кандидат юридичних наук, доцент

Доцент кафедри адміністративного права та адміністративної діяльності

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
61024, вул. Григорія Сковороди, 77, Харків, Україна
email: liliyavb13@gmail.com

Liliia V. Pyliuha

Candidate of Law, Associate Professor

Associate Professor of the Department of Administrative Law and Administrative Activities

Yaroslav Mudryi National Law University

61024, 77 Hryhoriia Skovorody St., Kharkiv, Ukraine

email: liliyavb13@gmail.com

Рекомендоване цитування: Гетьман Є. А., Шаповал Р. В., Деменко О. І., Пилюга Л. В. Правове забезпечення бюджетних видатків на публічні закупівлі Державного агентства з управління резервами України: сучасний стан, проблеми та перспективи вдосконалення. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2026. Том 33. № 3. С. 110–134. <https://doi.org/10.31359/1993-0909.2026.33.3.110>.

Suggested Citation: Hetman, Ye.A., Shapoval, R. V., Demenko, O. I., & Pyliuha, L. V. (2026). Legal Support for Budget Expenditures for Public Procurement of the State Agency for Reserves Management of Ukraine: Current Status, Problems and Prospects for Improvement. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 33(3), 110–134. <https://doi.org/10.31359/1993-0909.2026.33.3.110>.

Дата першого надходження статті до видання: 25.05.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 25.06.2026

Дата публікації (оприлюднення): 30.09.2026

Ця робота ліцензується відповідно до
Creative Commons Attribution 4.0 International License